

Opazanje današnjeg muškarca i osobine poželjnog partnera s obzirom na konstrukte maskulinnosti i femininnosti

Georgije Vuletić²

Odeljenje za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

Teodora Vuletić

Beograd

Sprovedeno istraživanje je eksplorativnog tipa. Cilj istraživanja je ispitivanje opazanja osobina današnjeg muškarca i predstave poželjnog partnera, kao potencijalnog oca deteta ispitanice, u populaciji studentkinja u Beogradu. Uzorak se sastojao od 550 ispitanica. U istraživanju su procenjivane one osobine koje u instrumentu BSRI (Bem Sex Role Inventory) predstavljaju indikatore maskulinnosti i femininnosti. Utvrđene su značajne razlike između opšte slike o današnjem muškarcu i predstave koju ispitanice imaju o poželjnom ocu budućeg deteta. Uočene su statistički značajne vrednosti korelacija između maskulinnosti/femininnosti ispitanica i njihovih procena femininnosti/maskulinnosti poželjnih očeva i današnjih muškaraca. Rezultati istraživanja ukazuju na to da postoji međuzavisnost toga kako žena opisuje poželjnog partnera i toga kako opaža današnje muškarce.

Ključne reči: maskulinnost, femininnost, rodni identitet, poželjni partner

U Srbiji je od 1970. do 2010. god. porasla prosečna starost žene pri zaključenju braka sa 23,8 na 29,3 godina (30,1 u 2014), opao je i broj zaključenih brakova sa 77.999 na 35.815 kao i stopa rođenih sa 17,53 na 9,37, dok je prosečna starost žene pri prvom porođaju porasla sa 27,6 godina u 1980. god. na 29,6 u 2014. (Republički zavod za statistiku, 2014).

Istraživanja ukazuju na to da na odluku žene da postane majka značajno utiču faktori u vezi s njenim partnerom, kao što su bračni status (Barber,

1 E-mail adresa: georgije1968@gmail.com. Autor je doktorand na Filozofskom fakultetu u Beogradu.

2001; Thommson, 1997; Thomson & Hoem, 1998; Thommson, McDonald, & Bumpass, 1990), partnerova želja i očekivanja u vezi s roditeljstvom (Hutteman, Bleidorn, Penke, & Denissen, 2013; Landgridge, Sheeran & Connolly, 2005), specifične crte partnerove ličnosti (Hutteman, Bleidorn, Penke, & Denissen, 2013), ali i saglasnost partnera u vezi s roditeljstvom i kvalitet komunikacije među njima (Thomson, 1997; Thomson & Hoem, 1998; Rijken & Liefbroerer, 2009). Pokazuje se i da žene koje žive u vanbračnoj zajednici iskazuju jaču želju da dobiju dete, češće pokušavaju da zatrudne i ređe koriste kontraceptivna sredstva (Petersen et al., 2015), a u vezi s rođenjem deteta pridaju veći značaj stabilnosti veze i adekvatnosti partnera. Takođe, sa brojem godina provedenih bez partnera raste verovatnoća da žena ostane bez dece (Keizer, Dykstra, & Jansen, 2008), a žene koje su promenile više partnera menjale su, sa promenom partnera, i svoju nameru da rode (Zabin, Huggins, Emerson, & Cullins, 2000).

Pored posrednih potvrda značaja partnera za motivaciju i odluku žene da rodi, žene su u istraživanjima to i neposredno isticale (Schytt, 2014; Tydén, Svanberg, Karlström, Lihoff, & Lampic, 2006; Svanberg, Lampic, Karlström & Tydén, 2006), posebno značaj zrelosti i odgovornosti partnera. Istraživanja sprovedena u različitim kulturnim sredinama, npr., u Švedskoj (Tyden et al., 2006; Svanberg et al. 2006; Schytt, 2014), Danskoj (Mortensen, Hegaard, Andersen & Bentzen, 2012), Holandiji (Keizer et al., 2008), Kanadi (Tough, Benzie, Fraser-Lee & Newburn-Cook, 2007), SAD (Zabin, Huggins, Emerson & Cullins, 2000) i Kini (Chan, Chan, Peterson, Lampic & Tam, 2015), iz kojih se izvode slični zaključci, ukazuju na univerzalnost značaja partnera za odluku žene o materinstvu.

Pomenuti negativni demografski trendovi i, čini se, nesumnjivi značaj partnera za odluku žene da postane majka, bili su motivacija da se pokrene istraživanje kojim bi se, makar u skromnom obimu, doprinelo davanju odgovora na pitanje kako žene u Srbiji zamišljaju poželjne očeve svoje buduće dece i kako vide današnje muškarce kao potencijalne partnere.

Tokom poslednjih nekoliko decenija sprovedena su mnoga istraživanja u svetu sa ciljem da se izdvoje osobine poželjne za partnera i faktori koji određuju njihov izbor. U obimnom istraživanju sprovedenom u 37 zemalja širom sveta (Buss et al., 1990) utvrđeno je da je izbor osobina za poželjnog partnera kulturološki uslovljen, i to u većoj meri nego polom ispitanika. Ipak, zapaženo je i da postoje osobine čija je poželjnost manje osetljiva na kulturnu pripadnost. Na primer, žene iz SAD, kao i žene iz Malezije, kao najznačajnije poželjne osobine za partnera istakle su ljubav, pouzdanost, zrelost, stabilnost i ambicioznost (Liston & Salts, 1988), a iste te osobine nalaze se među najpoželjnijima u velikom broju drugih zemalja (Buss et al, 1990). Mada se značaj preferiranih osobina menja tokom vremena (Boxer, Noonan, & Whelan, 2015; Buss, Shackelford, Kirkpatrick, & Larsen, 2001; Chang, Wang, Shackelford,

& Buss, 2011; Hoyt & Hudson, 1981; Kamble, Shackelford, Pham, & Buss, 2014), neke od osobina, poput pouzdanosti, emocionalne stabilnosti i zrelosti i ljubavnosti, imaju relativno stabilan visok nivo poželjnosti, nezavisno od kulturološke pripadnosti (Boxer et al., 2015; Buss et al., 2001). Pokazalo se i da postoje značajne individualne razlike: npr., žene s različitom spremnošću da se upuste u seksualnu vezu bez emocionalnog vezivanja različito rangiraju osobine poželjne za partnera (Simpson & Gongestad, 1992), a fizički atraktivnije žene zahtevnije su u pogledu partnerovog fizičkog izgleda i seksepila, njegovih pozitivnih osećanja prema deci i njegove emocionalne stabilnosti i zrelosti (Buss & Shackelford, 2008). Takođe, uočena je sklonost ljudi da za partnera biraju osobu koja je slična njima samima ili njihovoj predstavi idealnog partnera, pri čemu je taj efekat izraženiji kod žena nego kod muškaraca (Botwin, Buss, & Shackelford, 1997), kao i to da poklapanje osobina idealnog partnera i aktuelnog partnera doprinosi pozitivnoj oceni kvaliteta veze (Fletcher, Simpson, Thomas, & Giles, 1999).

U istraživanju o kojem je reč u ovom tekstu referentni okvir za procenu poželjnih osobina partnera i opaženih osobina današnjeg muškarca čine konstrukti maskuliniteta, femininosti i rodnog identiteta, shodno modelu rodnih uloga Sandre Bem (Bem, 1974). Prema tom viđenju, maskulinitet i femininost ne predstavljaju opozite određene polove, već se rodni identitet razvija internalizacijom poželjnih standarda ponašanja za muškarce i žene u datom društvu. Oba pola mogu u jednakoj meri posedovati razmatrane osobine. Shodno tome, konstruisan je instrument BSRI (Bem Sex-Role Inventory) sa skalama maskuliniteta i femininosti kao skalama samoprocene, koje odražavaju stepen identifikacije ispitanika (rodni identitet) sa osobinama poželjnim za muškarce i žene. Osobe koje postižu približno jednake skorove na obe skale, u zavisnosti od toga da li su oba skora iznad ili ispod medijana, svrstavaju se u kategoriju Androginih, odnosno, Nediferenciranih. Osobe čija je femininost iznad a maskulinitet ispod medijane svrstavaju se u Feminine, dok se u obrnutom slučaju kategorišu kao Maskuline.

Razlog da se u ovom istraživanju za ispitivanje poželjnosti osobina partnera i opaženih osobina današnjeg muškarca odaberu one koje se nalaze u instrumentu BSRI višestruk je. Pre svega, višedecenijska istraživanja pokazuju da konstrukti maskuliniteta i femininosti i dalje odražavaju razlike između muškog i ženskog dela populacije, slične onima koje su zabeležene u vreme nastanka instrumenta (Donnelly & Twenge, 2016; Twenge, 1997). Zatim, s obzirom na dostupnost istraživanja koja su vršena instrumentom BSRI tokom četiri prethodne decenije, moguće je kroz poređenje rezultata dobijenih na skalama maskuliniteta i femininosti izvoditi zaključke u vezi s promenom predstave tipične žene i muškarca u datom društvu. Konačno, s obzirom na to da BSRI predstavlja, u suštini, listu osobina društveno poželjnih za ženu, odnosno, muškarca, pretpostavka je da implicitno zahvata i osobine poželjne za ženu ili muškarca kao potencijalnih partnera.

S obzirom na to da u dostupnim indeksima naučnih radova nisu pronađena slična istraživanja sprovedena u Srbiji, ovo istraživanje je, pre svega, eksplorativnog tipa i ima za cilj da ispita koje osobine mlade žene u Srbiji vide kao poželjne za partnera i kako opažaju današnjeg muškarca, a potom i da li njihovo opažanje današnjeg muškarca odgovara predstavi poželjnog partnera, da li se opisi poželjnog partnera i opažanje današnjeg muškarca razlikuju između žena s obzirom na njihovu femininost/maskulinost i da li žena za poželjnog partnera odabira muškarca koji joj je sličniji po femininosti/maskulinosti.

Imajući u vidu ranije navedene rezultate istraživanja poželjnosti osobina potencijalnog partnera u drugim zemljama, postavljene su dve hipoteze: prva, da će se i u našem istraživanju kao poželjne osobine za partnera istaći one koje ukazuju na pouzdanost, emocionalnu stabilnost, zrelost i ljubaznost i druga, da će ispitanice poželjne partnere opisivati sličnijim sebi.

U istraživanju je poželjni partner definisan kao osoba koju ispitanice procenjuju za poželjnog oca njihovog budućeg deteta, te će u daljem delu teksta biti kratko označavan i kao *poželjni otac*. Pri opisu *današnjeg muškarca* odlučeno je da se ne daju dodatna pojašnjenja u instrukciji, već da se prostim određenjem „muškarac” ukaže na polnu razliku i da se tako, spram mnogobrojnih uloga muškarca s kojima su se ispitanice susretale u svom životnom iskustvu, implicitno istakne njegova uloga kao potencijalnog reproduktivnog partnera.

Metod

Uzorak i postupak

Uzorak je bio prigodnog tipa i činilo ga je 550 studentkinja viših škola i fakulteta u Beogradu. Prosečni uzrast ispitanica je 21,7 god. Struktura uzorka s obzirom na godine rođenja ispitanica i tip fakulteta/više škole prikazani su Tabelama 1 i 2.

Tabela 1. *Struktura uzorka s obzirom na godinu rođenja ispitanica*

Godina	'84	'86	'87	'88	'89	'90	'91	'92	'93	'94	'95	'96	'97
Procenat	.2	.2	.9	.7	1.3	1.6	2.7	7.3	12.4	26.2	18.2	26.7	1.6

Tabela 2: *Struktura uzorka s obzirom na tip fakulteta/više škole ispitanika*

Tip fakulteta/VŠ	Društveni	Tehnički i prirodno-matematički	Umetnički	Medicina i veterina
Broj	330	74	42	104
Procenat ispitanika	60	13.5	7.6	18.9

Uzorak je odabran s namerom da se ispita deo populacije mladih žena u Srbiji, u dobu najveće reproduktivne moći, koje nemaju decu, a koje su

odlučile da nastave obrazovanje nakon završene srednje škole. Upitnici su podeljeni studentkinjama koje zadovoljavaju navedene kriterijume i koje su izrazile spremnost da učestvuju u istraživanju. Upitnici su bili uvezani po redosledu BSRI-P, *Procena poželjnog oca*, *Procena današnjeg muškarca*. Da bi mogli s većom pažnjom da se posvete popunjavanju upitnika, ispitanicama je bilo dopušteno da ih ponesu sa sobom i donesu naknadno. Samim tim, nije kontrolisan redosled popunjavanja, niti je postojalo vremensko ograničenje.

Varijable i instrumenti

U istraživanju su procenjivane vrednosti sledećih varijabli: *Maskulnost*, *Femininost*, *Rodni identitet*, *Maskulnost/Femininost današnjeg muškarca*, *Maskulnost/femininost poželjnog oca* i *Sličnost poželjnog oca i današnjeg muškarca*. Varijable su preciznije definisane u nastavku teksta. Takođe, pod nazivom *Zastupljenost osobina za poželjnog oca/današnjeg muškarca*, kao deskriptivni pokazatelj razmatrana je učestalost biranja neke osobine od strane ispitanica u uzorku.

Instrument BSRI-P. Vrednosti varijabli *Maskulnost*, *Femininost* i *Rodni identitet* određivane su prevedenim upitnikom BSRI, autorke Sandre Bem (Bem, 1974). Upitnik je Likertovog tipa sa sedmostepenom skalom i čini ga 60 stavki, tj. prideva. Prosečni skorovi se računaju zasebno za dve grupe od po 20 stavki (skala femininosti i skala maskulnosti) i tretiraju se kao vrednosti varijabli *Femininost* i *Maskulnost*, kojima se procenjuje stepen identifikacije ispitanika sa osobinama društveno poželjnim za ženu, odnosno za muškarca. Preostalih dvadeset stavki je neutralno s obzirom na maskulnost/femininost. Ukoliko su skorovi ispitani cena skalama maskulnosti i femininosti oba iznad, odnosno oba ispod vrednosti medijana, one se prema *Rodnom identitetu* svrstavaju u kategoriju Androginih, odnosno Nediferenciranih. Ispitanice čija je femininost iznad, a maskulnost ispod medijane na tim skalama svrstavaju se u Feminine, dok se u obrnutom slučaju kategorišu kao Maskuline.

Instrument za procenu današnjeg muškarca i poželjnog oca. Opažanje današnjeg muškarca i poželjnost osobina potencijalnog oca procenjivani su pomoću liste od četrdeset osobina, koje u BSRI čine indikatore maskulnosti i femininosti. Sve osobine su odštampane na istoj stranici i grupisane su na slučajan način u četiri podliste sa po 10 osobina. Ispitanica upisuje znak X u polje pored osobine koju želi da odabere. Jedina razlika između instrumenta za procenu opažanja današnjeg muškarca i instrumenta za određivanje predstave poželjnog oca deteta ispitanice jeste u instrukciji, koja u prvom slučaju glasi „*Iz ponuđenog spiska izdvojite 15 osobina za koje mislite da najbolje opisuju današnjeg muškarca*”, a u drugom „*Iz ponuđenog spiska izdvojite 15 osobina koje biste želeli da poseduje otac vašeg deteta*”. Odluka da se osobine ne procenjuju na Likertovoj skali i da se izbor suzi na 15 osobina doneta je radi povećanja selektivnosti. Naime, na taj način ispitanice su prinuđene da

se odluče samo za njima *najpoželjnije* osobine potencijalnog partnera, odnosno, za osobine koje opažaju *najizraženijim* kod današnjeg muškarca. Tako je značajno skraćeno i vreme popunjavanja upitnika, u cilju održanja pažnje i zainteresovanosti.

Učestalost biranja neke osobine od strane ispitanica u uzorku izražena je pod nazivom *Zastupljenost osobina za poželjnog oca/današnjeg muškarca*, kao procenat ispitanica koje su odabrale datu osobinu, u odnosu na ukupan broj ispitanica. Da bi se istakla razlika u učestalosti odabira osobina, autori su usvojili kriterijum da se osobine koje je odabralo 30% ispitanica tretiraju kao *slabo zastupljene*, a one koje je odabralo 70% kao *veoma zastupljene*.

Istim instrumentom su procenjivane vrednosti varijabli *Maskulinnost/Femininnost današnjeg muškarca* i *Maskulinnost/Femininnost poželjnog oca*. Njihova vrednost se kreće u opsegu 0–15, u zavisnosti od broja maskulinih/femininih osobina koje je ispitanica odabrala da opiše današnjeg muškarca, odnosno poželjnog oca svog deteta. Na primer, ako je vrednost varijable *Maskulinnost današnjeg muškarca* jednaka 6, to znači da je ispitanica današnjeg muškarca okarakterisala odabirom 6 osobina koje u instrumentu BSRI predstavljaju indikator maskulivosti.

Sličnost poželjnog oca ispitanicičinog deteta i današnjeg muškarca određivana je kao broj istih osobina koje je ispitanica odabrala za opis poželjnog oca i današnjeg muškarca.

Statistička obrada podataka

S obzirom na prirodu varijabli, za utvrđivanje korelacija korišćen je Spirmanov koeficijent korelacije. Statistička značajnost razlika zastupljenosti osobina, s obzirom na kategorijsku varijablu *Rodni identitet*, utvrđivana je testom Hi-kvadrat, uz procenu intenziteta povezanosti Kramerovim V koeficijentom. Razlike između grupa ispitanica različitog rodnog identiteta u samoprocenama izraženosti osobina koje su birale za opis poželjnog oca i današnjeg muškarca, ispitivane su jednosmernom univarijantnom analizom varijanse, uz dodatne testove kontrasta.

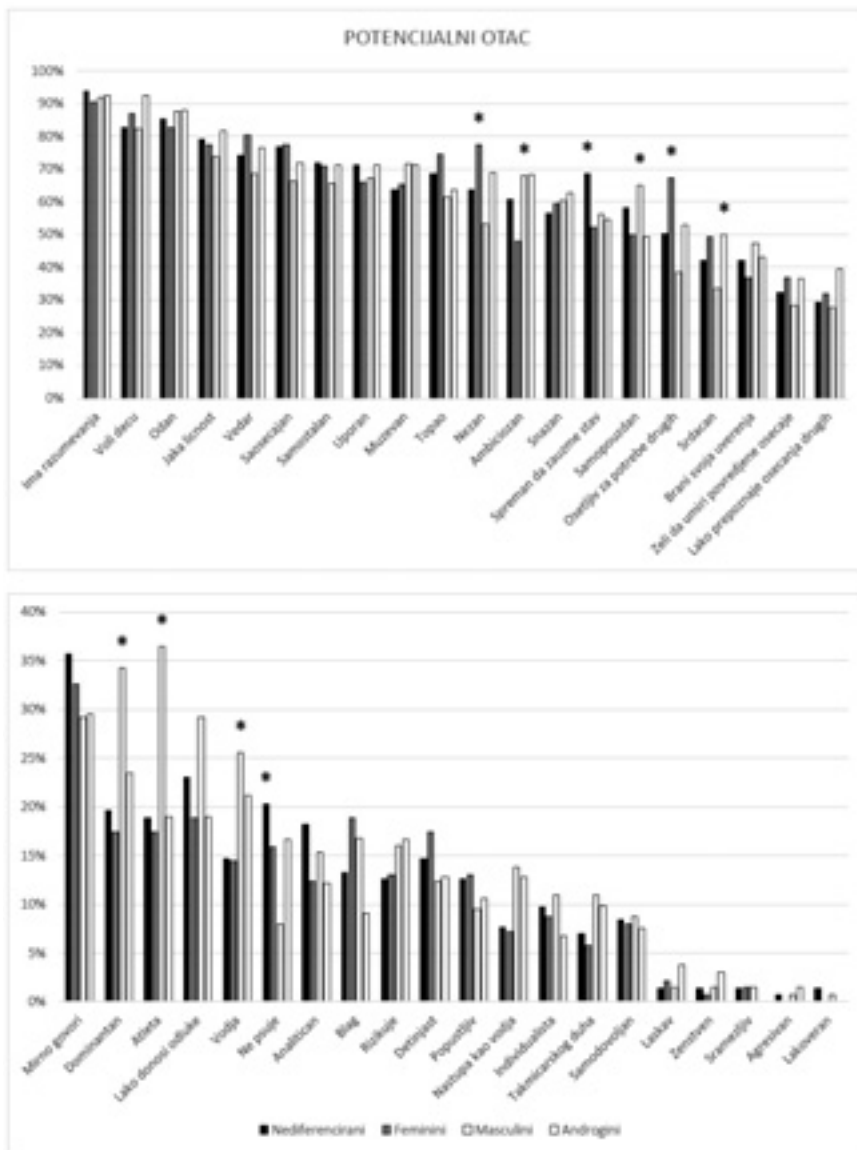
Rezultati

Poželjne osobine potencijalnog oca

Zastupljenosti osobina potencijalnog oca deteta ispitanice (u daljem tekstu *poželjni otac*) prikazane su na *Slici 1*. Među njima su se kao *veoma zastupljene* pokazale sledeće osobine: ima razumevanja, voli decu, odan, jaka ličnost, vedar, saosećajan, samostalan. Osobine su nabrojane redosledom od najviše ka najmanje zastupljenim. Osobine koje su se pokazale kao *slabo zastupljene*, po redosledu od najmanje do najviše zastupljenih, sledeće su: lakoveran, agresivan, sramežljiv, ženstven, laskav, samodovoljan, takmičarskog duha, in-

dividualista, nastupa kao vođa, popustljiv, detinjast, rizikuje, blag, analitičan, ne psuje, vođa, lako donosi odluke, atleta i dominantan. One osobine za koje je razlika u zastupljenosti između grupa rodnog identiteta statistički značajna navedene su u Tabeli 3, a na *Slici 1* su markirane karakterom *.

Ispitanice su, u proseku, poželjnim očevima pridruživale jednak broj femininih maskulinih osobina, mada ne istih.

Slika 1. Zastupljenost osobina poželjnog oca

Tabela 3. Osobine poželjnog oca za koje, s obzirom na rodni identitet, postoji statistički značajna razlika u zastupljenosti

Osobina	$\chi^2(3)$	Kramerov V koeficijent
Ne psuje	8.57*	.125*
Atleta	23.50**	.146**
Vođa	7.81*	.119*
Dominantan	12.93**	.153**
Spreman da zauzme stav	9.26*	.130*
Nežan	18.86**	.185**
Samopouzdan	9.13 *	.129*
Srdačan	9.76 *	.133*
Ambiciozan	15.67**	.169**
Osetljiv za potrebe drugih	23.02**	.205**

* $p < .05$, ** $p < .01$

Pokazalo se da je femininost ispitanice u pozitivnoj korelaciji sa femininošću ($r = .20$, $p < .001$), a u negativnoj korelaciji s maskulinošću ($r = -.17$, $p < .001$) poželjnog oca, tj. ispitanice s većim vrednostima na skali femininosti odabirale su više femininih i manje maskulinih osobina za poželjnog oca. Slično tome, maskulinitet ispitanica je u pozitivnoj korelaciji s maskulinošću ($r = .19$, $p < .001$) i negativnoj korelaciji s femininošću ($r = -.15$, $p < .001$) poželjnog oca. Što su ispitanice „maskulinije”, to biraju više maskulinih, a manje femininih osobina za poželjnog oca svog deteta.

Analizom varijanse utvrđeno je da, s obzirom na rodni identitet, postoje statistički značajne razlike samoprocena ispitanica na osobinama koje su odabirale za poželjnog oca ($F(3,546)=128.46$, $p < .01$). Značajnost razlika aritmetičkih sredina (Tabela 4) između pojedinih grupa rodnog identiteta proveravana je testovima kontrasta (Tabela 5). Ispitanice koje spadaju u grupu Androginih biraju osobine poželjnih očeva više u skladu sa samoprocenom nego ostale ispitanice. Po tome se najviše razlikuju od ispitanica iz grupe Nediferenciranih. U tom smislu ne postoji statistički značajna razlika između Femininih i Maskulinih ispitanica.

Tabela 4. Aritmetičke sredine i standardne devijacije samoprocena

Rodni identitet	AS		AS		N
	na osobinama biranim za poželjnog oca	SD	na osobinama biranim za današnjeg muškarca	SD	
Nediferencirani	4.93	0.63	4.14	0.66	143
Feminini	5.56	0.46	4.37	0.64	138
Maskulini	5.51	0.45	5.00	0.53	137
Androgini	6.08	0.37	5.30	0.57	132
Total	5.51	0.66	4.69	0.76	550

Napomena: opseg vrednosti je 1 – 7. Vrednost 1 označava da ispitanica procenjuje da je data osobina opisuje *nikada ili gotovo nikada*, a vrednost 7 *uvek ili gotovo uvek*.

Tabela 5. Rezultati testova kontrasta nakon analize varijanse – Vrednosti statistika t(546)

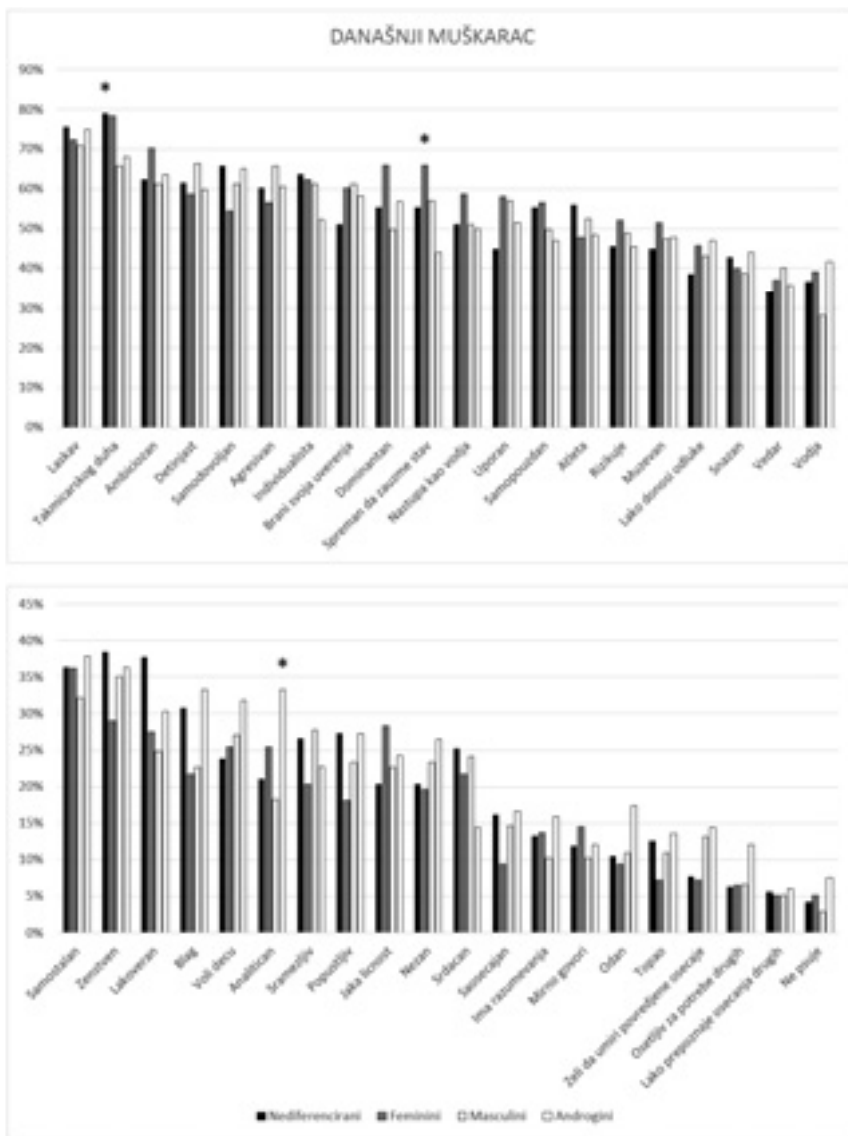
	Feminini	Maskulini	Androgini
Nediferencirani	9.59**	8.92**	18.82**
Feminini		-.87	10.39**
Maskulini			11.47**

**p < .001

Opažanje današnjeg muškarca

Zastupljenosti osobina u opisu današnjeg muškarca predstavljene su na *Slici 2*. Kao *veoma zastupljene osobine* izdvojile su se: laskav i takmičarskog duha. *Slabo zastupljene osobine*, po redosledu od manje prema više zastupljenim, jesu: ne psuje, lako prepoznaje osećanja drugih, osetljiv za potrebe drugih, želi da umiri povređena osećanja, topao, odan, mirno govori, ima razumevanja, saosećajan, srdačan, nežan, jaka ličnost, popustljiv, sramežljiv, analitičan, voli decu i blag. Osobine za koje se razlika u izborima ispitanica, s obzirom na rodni identitet, pokazala statistički značajnom prikazane su u Tabeli 6, a na *Slici 2* označene su karakterom *.

Da bi izrazile svoje opažanje današnjeg muškarca, ispitanice su, u proseku, odabirale 10 maskulinih i 5 femininih osobina.

Slika 2: Zastupljenost osobina kod današnjeg muškarca

Tabela 6. Osobine današnjeg muškarca sa statistički značajnim razlikama u zastupljenosti, s obzirom na rodni identitet

Osobina	χ^2	df	Kramerov V koeficijent
Spreman da zauzme stav	13.357**	3	.156**
Takmičarskog duha	9.810*	3	.134*
Analitičan	9.507*	3	.131*

*p < .05, **p < .01

Istraživanje je pokazalo da je maskulinitet ispitanica u negativnoj korelaciji s vrednostima *Maskuliniteta današnjeg muškarca* ($r = -.11, p < .05$), tj. što je maskulinitet ispitanica niži, to one odabiraju veći broj maskulinih osobina da opišu današnjeg muškarca. Skala femininosti se u tom smislu pokazala irelevantnom.

Analizom varijanse utvrđeno je da su ispitanice s različitim rodnim identitetom različito procenjivale sebe na osobinama kojima su opisale današnjeg muškarca ($F(3,546)=110.30, p < .01$). Pokazalo se da je vrednost samoprocene na osobinama koje su ispitanice odabrale da opišu današnjeg muškarca direktno proporcionalna maskulinitetu i femininosti ispitanica. Testovima kontrasta (Tabela 7) utvrđeno je da su razlike aritmetičkih sredina (Tabela 4) statistički značajne između svih grupa rodnog identiteta.

Tabela 7. Rezultati testova kontrasta, nakon analize varijanse – vrednosti statistika t(546)

	Feminini	Maskulini	Androgini
Nediferencirani	3.22**	12.01**	15.94**
Feminini		8.72**	12.65**
Maskulini			4.01**

**p < .001

Poređenje predstave poželjnog oca sa opažanjem današnjeg muškarca

U istraživanju se ispostavilo da postoji statistički značajna korelacija *Maskuliniteta* i *Sličnosti poželjnog oca i današnjeg muškarca* ($r = .12, p < .01$). Što je veći skor ispitanice na skali maskuliniteta, to je veći broj istih osobina odabranih za opis poželjnog oca i današnjeg muškarca. Takođe, sličnost poželjnog oca i današnjeg muškarca u pozitivnoj je korelaciji s maskulinišću ($r = .25, p < .001$) poželjnog oca i femininošću današnjeg muškarca ($r = .13, p < .01$), a u negativnoj korelaciji s feminininošću ($r = -.19, p < .001$) poželjnog oca. Što više maskulinih osobina ispitanica bira za poželjnog oca i za današnjeg muškarca, to ih vidi sličnijim, dok će veći broj femininih osobina pridruženih poželjnom ocu ukazivati na to da ga ispitanica u manjoj meri vidi sličnim današnjem muškarcu.

U istraživanju su, takođe, utvrđene pozitivne korelacije između *Maskuliniteta današnjeg muškarca* i *Femininosti poželjnog oca* ($r = .28, p < .001$), kao i između *Femininosti današnjeg muškarca* i *Maskuliniteta poželjnog oca* ($r = .29, p < .001$). S druge strane, zabeležene su negativne korelacije između *Maskuliniteta današnjeg muškarca* i *Maskuliniteta poželjnog oca* ($r = -.27, p < .001$), kao i *Femininosti današnjeg muškarca* i *Femininosti poželjnog oca* ($r = -.24, p < .001$).

Diskusija

Shodno rezultatima istraživanja, poželjni otac ženinog deteta (u daljem tekstu *poželjni otac*) ima razumevanja, voli decu, odan je, jaka ličnost, vedar, saosećajan, samostalan, uporan, muževan, topao, nežan, ambiciozan, snažan, spreman da zauzme stav, samopouzdan i osetljiv za potrebe drugih. Ispostavilo se da je poželjnost osobina *ima razumevanja* i *voli decu*, koje se neposredno ističu u drugim istraživanjima (Buss et al., 1990; Shackelford et al., 2005), potvrđena i u ovom istraživanju. Ukoliko se u osobinama *odanost* (u stepenu u kojem se značenje preklapa s *pouzdanošću*) i *jaka ličnost* (u stepenu u kojem se značenje poklapa sa *emocionalnom stabilnošću* i *zrelošću*) mogu prepoznati osobine pouzdanost, emocionalna stabilnost i zrelost, koje su se pokazale posebno poželjnim za partnera u mnogim kulturama, može se reći da je, uglavnom, potvrđena prva postavljena hipoteza.

Mlade žene u Srbiji današnjeg muškarca opažaju kao laskavog, s takmičarskim duhom, ambicioznog, detinjastog, samodovoljnog, agresivnog. On je individualista, brani svoja uverenja, dominantan, spreman da zauzme stav, nastupa kao vođa, uporan, samopouzdan i atleta. Očigledno je da postoji velika razlika između predstave poželjnog oca i opažanja današnjeg muškarca. Nijedna od osobina koje su veoma zastupljene u opisu poželjnog oca nije među veoma zastupljenim osobinama današnjeg muškarca. Stiče se utisak da poželjni otac treba da bude emocionalno zrela i stabilna osoba, spremna da stupi u blizak odnos sa drugima, dok se današnji muškarac opaža kao osoba usmerena na sebe, kompetitivna i ne mnogo zainteresovana za emocionalnu razmenu sa drugima.

Mada su ispitanice u proseku poželjne očeve videle kao „androgine”, tj. s približno jednakim brojem maskulinih i femininih osobina, ispostavilo se da su femininije ispitanice bile više sklone predstavi poželjnog oca koji ima više femininih osobina. Slično tome, maskulinijim ispitanicama je za oca njihovog deteta poželjniji muškarac s više maskulinih osobina. Ti rezultati idu u prilog druge postavljene hipoteze da postoji sklonost da se partner bira prema sličnosti sa sobom, na šta ukazuju ranija istraživanja (Botwin et al., 1997; Fletcher et al., 1999). U prilog tome govore i relativno visoki skorovi samoprocena ispitanica na osobinama koje odabiraju za poželjnog oca, a koji su приметно viši od skorova samoprocena na osobinama kojima opisuju muškarca danas.

Današnji muškarac se opaža kao pretežno maskulin, tj. sa značajno većim brojem maskulinih osobina u odnosu na feminine. Osim toga, poređenja s obzirom na rodni identitet ispitanica pokazala su da se ispitanice manje razlikuju prema opažanju današnjeg muškarca (značajno se razilaze u odabiru tri osobine) nego prema predstavi poželjnog oca svog deteta, po čemu se značajno razlikuju na deset osobina. Stoga, moglo bi se reći da je opažanje današnjeg muškarca uniformnije nego što je predstava poželjnog oca. Ipak, statistički značajne

korelacije između *Maskulivosti/Feminivnosti današnjeg muškarca* i *Maskulivosti/Feminivnosti poželjnog oca* ukazuju na to da bi predstava poželjnog oca mogla uticati na ženino opažanje današnjeg muškarca. Pokazuje se da što više feminivnih osobina žena odabira za poželjnog oca, to sa više maskulivnih i manje feminivnih osobina opisuje današnjeg muškarca. Suprotno tome, što više maskulivnih osobina žena pripisuje poželjnom ocu, to sa više feminivnih i manje maskulivnih osobina opisuje današnjeg muškarca. Stoga, žene sa ekstremnijim predstavama poželjnih partnera mogle bi kod muškaraca koje susreću kao potencijalne partnere pre ocenjivati one osobine koje smatraju za manje poželjne, što bi učinilo manje verovatnim zasnivanje partnerske veze.

Mada su razlike u opažanju današnjeg muškarca manje od razlika u predstavama poželjnog oca, pokazuje se da su, ipak, statistički značajne s obzirom na maskulivnost ispitanica. Manje maskuline ispitanice današnjem muškarcu pridaju više maskulivnih osobina. Ispitanice iz grupe Feminivnih i Nediferenciranih, s obzirom na nižu maskulivnost, više su sklone od Maskulivnih i Androgivnih da današnje muškarce opažaju maskulivnijim, dok su Maskuline i Androgivne ispitanice, u odnosu na ostale, sklonije da opažaju nižu maskulivnost muškarca. Ako se pritom ima u vidu da su prosečni skorovi maskulivosti inače viši kod muškaraca nego kod žena, uvećavajući maskulivnost muškarca, feminivne i nediferencirane ispitanice dodatno će isticati razliku između sebe i današnjih muškaraca. Pritom, razlika će biti veća u slučaju Feminivnih žena jer je prosečna feminivnost muškaraca, kao i feminivnost Nediferenciranih žena, značajno niža nego kod Feminivnih žena. To potvrđuju rezultati BSRI dobijani tokom više decenija (Donnelly & Twenge, 2016; Twenge, 1997; Austin & Ohm, 2000), a proističe i iz same definicije kategorija Nediferencirani, Feminivni, Maskulivni i Androgivni. Za razliku od toga, umanjujući maskulivnost današnjem muškarcu, Androgivne i Maskuline ispitanice opažaće ga sličnijim sebi. To se delimično potvrđuje i kroz samoprocenu ispitanica na osobinama koje biraju za opis današnjeg muškarca, gde najviše skorove imaju Androgivne ispitanice, posebno u poređenju sa Nediferenciranim i Feminivnim. Androgivne vide najmanju razliku između sebe i muškaraca danas. U prilog povećanoj sklonosti feminivnih žena da polarizuju predstavu poželjnog oca i opažanje današnjeg muškarca ide i ustanovljena razlika između samoprocena ispitanica na osobinama koje su odabrale da opišu predstavu poželjnog oca i onih kojima opisuju svoje opažanje današnjeg muškarca, koja je najveća u grupi Feminivnih žena.

Ako je opravdana pretpostavka da je nalaženje odgovarajućeg partnera u vezi sa stepenom poklapanja predstave poželjnog partnera i opažanja današnjeg muškarca, imajući u vidu navedeno, čini se da će Feminivne i Nediferencirane žene, a posebno Feminivne, u odnosu na Androgivne i Maskuline, imati znatno slabije šanse za nalaženje odgovarajućeg partnera i zasnivanje veze, što bi moglo uticati i na njihovu odluku u vezi sa rađanjem deteta. Androgivne se u ovom smislu nalaze u najboljem položaju, s obzirom na to da

sebe procenjuju najsličnijima s predstavom poželjnog oca, ali i sa opaženim današnjim muškarcem.

Dobijeni rezultati ohrabruju da se istraživanja u ovom smeru nastave na reprezentativnom i širem uzorku, koji se ne bi odnosio samo na studentsku populaciju ili populaciju žena. Time bi se otvorila mogućnost za istraživanje uticaja dodatnih faktora, npr., uzrasta, obrazovanja, mesta odrastanja i bračnog statusa. U ovom istraživanju je instrukcija u instrumentu za odabir osobina „današnjeg muškarca” dopuštala mogućnost da ispitanice različito interpretiraju objekat procene. Unapred je pretpostavljeno da će se zbog konteksta istraživanja „današnji muškarac” interpretirati u smislu *muškarac kao potencijalni partner*. Ipak, u budućim istraživanjima „današnji muškarac” mogao bi biti konkretnije određen, čime bi se povećala verovatnoća da pod tim pojmom ispitanice podrazumevaju isti objekat procene. Takođe, pretpostavljajući da će tako u većoj meri istaći razlike između ispitanika u vezi sa procenom osobina *poželjnog oca* i *današnjeg muškarca*, autori su znatno suzili mogućnosti odgovora zahtevom da se procena vrši prostim odabirom ograničenog broja osobina, umesto Likertovom skalom. Time je obrada rezultata svedena na primenu jednostavnijih statističkih analiza. Buduća istraživanja mogla bi se sprovesti upitnicima Likertovog tipa, što bi omogućilo primenu statističkih analiza veće moći, kao i proveru opravdanostinavedene pretpostavke.

Mada je ovo istraživanje tek zagrebalo složeni problem izbora partnera, stiče se utisak da bi proširena istraživanja, koja bi ispitala odnos motivacije za roditeljstvom s preferiranim osobinama partnera i opažanim osobinama pripadnika suprotnog pola, mogla dovesti do korisnih uvida u vezi s trendovima smanjenja broja brakova, kasnijeg stupanja u brak, kasnijeg dobijanja prvog deteta i pada nataliteta u Srbiji, posebno ako bi se rezultati takvih istraživanja razmotrili u kontekstu značajnih društvenih promena tokom poslednjih nekoliko decenija.

Reference

- Auster, C. J., & Ohm, S. C. (2000). Masculinity and femininity in contemporary American society: A reevaluation using the Bem Sex-Role Inventory. *Sex roles*, 43, 499–528.
- Barber, J. S. (2001). Ideational Influences on the Transition to Parenthood: Attitudes toward Childbearing and Competing Alternatives. *Social Psychology Quarterly*, 64, 101–127.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42, 155–162.
- Botwin, M. D., Buss, D. M., & Shackelford, T. K. (1997). Personality and mate preferences: Five factors in mate selection and marital satisfaction. *Journal of personality*, 65, 107–136.
- Boxer, C. F., Noonan, M. C., & Whelan, C. B. (2015). Measuring Mate Preferences A Replication and Extension. *Journal of Family Issues*, 36, 163–187.

- Buss, D. M., Abbott, M., Angleitner, A., Asherian, A., Biaggio, A., Blanco-Villasenor, A., ... & El Lohamy, N. (1990). International preferences in selecting mates: a study of 37 cultures. *Journal of cross-cultural psychology*, 21, 5–47.
- Buss, D. M., Shackelford, T. K., Kirkpatrick, L. A., & Larsen, R. J. (2001). A half century of mate preferences: The cultural evolution of values. *Journal of Marriage and Family*, 63, 491–503.
- Buss, D. M., & Shackelford, T. K. (2008). Attractive women want it all: Good genes, economic investment, parenting proclivities, and emotional commitment. *Evolutionary Psychology*, 6, 134–146.
- Chan, C. H. Y., Chan, T. H. Y., Peterson, B. D., Lampic, C., & Tam, M. Y. J. (2015). Intentions and attitudes towards parenthood and fertility awareness among Chinese university students in Hong Kong: a comparison with Western samples. *Human Reproduction*, 30, 364–372.
- Chang, L., Wang, Y., Shackelford, T. K., & Buss, D. M. (2011). Chinese mate preferences: Cultural evolution and continuity across a quarter of a century. *Personality and Individual Differences*, 50, 678–683.
- Hoyt, L. L., & Hudson, J. W. (1981). Personal characteristics important in mate preference. *Journal of Personality and Social Psychology*, 41, 103–110.
- Donnelly, K., Twenge, J. M. (2016). Masculine and Feminine Traits on the Bem Sex-Role Inventory, 1993–2012: a Cross-Temporal Meta-Analysis. *Sex Roles*, 1–10, doi:10.1007/s11199-016-0625-y.
- Festinger, L. (1962). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford: Stanford university press.
- Fletcher, G. J., Simpson, J. A., Thomas, G., & Giles, L. (1999). Ideals in intimate relationships among college students. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 9, 93–96.
- Hutteman, R., Bleidorn, W., Penke, L., & Denissen, J. J. (2013). It takes two: A longitudinal dyadic study on predictors of fertility outcomes. *Journal of personality*, 81, 487–498.
- Joffe, M., Key, J., Best, N., Jensen, T. K., & Keiding, N. (2009). The role of biological fertility in predicting family size. *Human reproduction*, 24, 1999–2006.
- Kamble, S., Shackelford, T. K., Pham, M., & Buss, D. M. (2014). Indian mate preferences: Continuity, sex differences, and cultural change across a quarter of a century. *Personality and Individual Differences*, 70, 150–155.
- Keizer, R., Dykstra, P. A., & Jansen, M. D. (2008). Pathways into childlessness: Evidence of gendered life course dynamics. *Journal of biosocial science*, 40, 863–878.
- Langdridge, D., Sheeran, P., Connolly, K. (2005). *Understanding the reasons for parenthood*, *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 23, 121–133.
- Leridon, H., & Slama, R. (2008). The impact of a decline in fecundity and of pregnancy postponement on final number of children and demand for assisted reproduction technology. *Human Reproduction*, 23, 1312–1319.
- Liston, A., & Salts, C. J. (1988). Mate Selection Values: A Comparison Of Malaysian And United States Student. *Journal of Comparative Family Studies*, 19, 361–370.
- Mortensen, L. L., Hegaard, H. K., Andersen, A. N., & Bentzen, J. G. (2012). Attitudes towards motherhood and fertility awareness among 20–40-year-old female healthcare professionals. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 17, 468–481.

- Petersen, K. B., Hvidman, H. W., Sylvest, R., Pinborg, A., Larsen, E. C., Macklon, K. T., ... & Schmidt, L. (2015). Family intentions and personal considerations on postponing childbearing in childless cohabiting and single women aged 35–43 seeking fertility assessment and counselling. *Human Reproduction*, 30, 2563–2574.
- Republički zavod za statistiku. (2014). *Demografska statistika u Republici Srbiji, 2014*. Preuzeto sa <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2015/pdf/G20154010.pdf>
- Rijken, A. J., & Liefbroer, A. C. (2009). The influence of partner relationship quality on fertility. *European Journal of Population/Revue européenne de Démographie*, 25, 27–44.
- Schmidt, L., Sobotka, T., Bentzen, J. G., & Andersen, A. N. (2012). Demographic and medical consequences of the postponement of parenthood. *Human reproduction update*, 18, 29–43.
- Schytt, E., Nilsen, A. B. V., & Bernhardt, E. (2014). Still childless at the age of 28 to 40 years: a cross-sectional study of Swedish women's and men's reproductive intentions. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 5, 23–29.
- Shackelford, T. K., Schmitt, D. P., & Buss, D. M. (2005). Universal dimensions of human mate preferences. *Personality and individual differences*, 39, 447–458.
- Simpson J. A., & Gongestad S. W. (1992). Sociosexuality and Romantic Partner Choice. *Journal of Personality*, 60, 31–50,
- Svanberg, A. S., Lampic, C., Karlström, P. O., & Tydén, T. (2006). Attitudes toward parenthood and awareness of fertility among postgraduate students in Sweden. *Gender medicine*, 3, 187–195.
- Thomson, E. (1997). Couple childbearing desires, intentions, and births. *Demography*, 34, 343–354.
- Thomson, E., & Hoem, J. M. (1998). Couple childbearing plans and births in Sweden. *Demography*, 35, 315–322.
- Thomson, E., McDonald, E., & Bumpass, L. L. (1990). Fertility desires and fertility: Hers, his, and theirs. *Demography*, 27, 579–588.
- Tough, S., Benzie, K., Fraser-Lee, N., & Newburn-Cook, C. (2007). Factors influencing childbearing decisions and knowledge of perinatal risks among Canadian men and women. *Maternal and child health journal*, 11, 189–198.
- Tydén, T., Svanberg, A. S., Karlström, P. O., Lihoff, L., & Lampic, C. (2006). Female university students' attitudes to future motherhood and their understanding about fertility. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 11, 181–189.
- Twenge J. M. (1997). Changes in masculine and feminine traits over time: A meta-analysis. *Sex Roles*, 36, 305–325
- Zabin, L. S., Huggins, G. R., Emerson, M. R., & Cullins, V. E. (2000). Partner effects on a woman's intention to conceive: 'not with this partner'. *Family planning perspectives*, 32, 39–45

The perception of today's male and the preferred traits of a partner with regard to the constructs of masculinity and femininity

Georgije Vuletić

University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Department of Psychology

Teodora Vuletić

Belgrade

The main goal of the research was to explore how female students in Belgrade perceived today's male and the preferred traits that the partner should possess to be a potential father of their child. The study was conducted on a sample of 550 female respondents. The traits assessed in the research are the ones used by the Bem Sex Role Inventory (BSRI) as indicators of femininity and masculinity. The findings confirmed a significant difference between the perception of today's male and the image of a preferred father of the respondent's child. There were also statistically significant correlations between masculinity/femininity of the respondents and their estimations of the masculinity/femininity of the preferred partners and today's males. The research results indicate that the image of the preferred partner depends on the perception of today's male.

Key words: masculinity, femininity, gender identity, preferred partner